

VILNIAUS UNIVERSITETO DOKTORANTŪROS STUDIJŲ DALYKO SANDAS

Mokslo sritis/ys, kryptis/ys (kodai)	Medicinos ir sveikatos mokslai (M 000): Visuomenės sveikata (M 004); Medicina (M 001); Odontologija (M 002); Farmacija (M 003); Slauga (M 005) Gamtos mokslai (N 000): Biologija (N 010); Ekologija ir aplinkotyra (N 012) Socialiniai mokslai (S 000): Sociologija (S 005); Psichologija (S 006); Edukologija (S 007); Vadyba (S 003); Komunikacija ir informacija (S 008)			
Fakultetas, Institutas, Katedra /Klinika	Medicinos fakultetas Sveikatos mokslų institutas Visuomenės sveikatos katedra			
Dalyko pavadinimas (ECTS kreditai, val.)	Visuomenės psichikos sveikata 5 kreditai (135 val.)			
Dalyko studijų būdas	Paskaitos	Seminarai	Konsultacijos	Individualus darbas
ECTS kreditai	-	0,5	1	3,5
Dalyko vertinimo būdas (vertinama 10 balų sistemoje)	Egzaminas raštu ir žodžiu, kurį sudaro 5 klausimai.			
DALYKO KURSO TIKSLAS				
<p>Suteikti teorinių ir praktinių žinių apie visuomenės psichikos sveikatą ir ją lemiančius veiksnius, visuomenės psichikos sveikatos epidemiologiją, visuomenės psichikos sveikatos stiprinimo ir rizikos veiksnių prevencijos ypatumus ir galimybes, šiuolaikinę visuomenės psichikos sveikatos politiką, psichikos sveikatos priežiūros sistemą bei visuomenės psichikos sveikatos vertinimą bei mokslinius tyrimus.</p> <p>Skatinti naujausiais moksliniais įrodymais paremtą transdisciplininį sisteminių požiūrį į visuomenės psichikos sveikatą ir gerovę, jos gerinimo ir modernius tyrimų metodus, taikomus sprendžiant mokslinius ir praktinius visuomenės psichikos sveikatos klausimus.</p>				
PAGRINDINĖS DALYKO TEMOS				
<p>Šiuolaikinė asmens ir visuomenės psichikos sveikatos ir gerovės samprata. Istorinė požiūrių į psichikos sveikatą ir psichikos sutrikimus (paradigmų) kaita. Lietuvos ir Vidurio bei Rytų Europos regiono sveikatos krizės bei jos ryšys su visuomenės psichikos sveikata.</p> <p>Psichikos sveikatos normos ir patologijos šiuolaikinis supratimas. Epigenetika ir visuomenės psichikos sveikata. Aplinkos įtaka psichikos sveikatai. Streso-pažeidžiamumo modelis. Toksinis stresas. Streso ekspozicija ir pasekmės viso gyvenimo raidos požiūriu. Viso gyvenimo raidos paradigma ir jos reikšmė visuomenės psichikos sveikatai.</p> <p>Geros psichikos sveikatos kriterijai ir jos vertinimas valstybės gerovės kontekste. Biopsichosocialinė psichikos sveikatos paradigma. Biologiniai, psichologiniai ir socialiniai apsauginiai bei rizikos veiksniai, lemiantys visuomenės ir individų psichikos sveikatos būklę bei jų vertinimas. Psichologinis atsparumas, potrauminis augimas ir jų reikšmė visuomenės sveikatos kontekste. Gyvenimo kokybės samprata. Psichikos sveikatos poreikiai. Visuomenės ir individo psichikos sveikatos vertinimo instrumentai.</p> <p>Visuomenės psichikos sveikatos stiprinimas ir rizikos veiksnių prevencija. Psichikos sveikatos raštingumas. Psichikos sveikatos stiprinimo teorijos, principai ir moksliniais</p>				

įrodymais pagrįstos intervencijos. Prevencijos principai ir lygiai visuomenės psichikos sveikatos srityje. Inovatyvios psichikos sveikatos intervencijos. Psichikos sveikata darbo vietose, pagrindiniai rizikos veiksniai, epidemiologija. Su darbu susijusios psichopatologijos. Presenteizmas ir absenteizmas. Psichikos sveikatos stiprinimas ir prevencija darbo aplinkoje.

Visuomenės psichikos sveikatos epidemiologija ir statistika. Tarptautinė ligų klasifikacija ir DSM klasifikacija. Dažniausiai pasitaikantys psichikos ir elgesio sutrikimai, visuomenės psichikos sveikatos netolygumai. Psichikos ir elgesio sutrikimai bei gretutinės ligos. Priklausomybių psichopatologija, epidemiologija ir prevencija. Globali psichikos ir elgesio sutrikimų našta. Moksliniai tyrimai psichikos sveikatos srityje.

Psichikos sveikatos priežiūros sistema Lietuvoje ir pasaulyje. Bendruomeninės psichikos sveikatos paslaugos, šiuolaikiniai paslaugų teikimo etikos, vadybos ir ekonomikos principai. Psichikos sveikatos sistemos tvarumas. Psichikos sveikatos sistemos vertinimas.

Psichikos sveikatos politika. Tarptautiniai visuomenės psichikos sveikatos politikos principai, ypatumai ir instrumentai. Lietuvos psichikos sveikatos politikos vertinimas. Visuomenės psichikos sveikatos principų įtvirtinimas visose valstybės politikos srityse. Gerosios praktikos.

Stigma, diskriminacija, socialinė atskirtis, formavimosi prielaidos ir mechanizmai. Šių reiškinių vertinimas, šiuolaikiniai prevencijos principai ir intervencijos. Socialinės integracijos principai ir būdai. Psychosocialinės ir profesinės reabilitacijos principai. Žmogaus teisių principai psichikos sveikatos kontekste.

Vaikų ir paauglių psichikos sveikatos problemos visuomenės sveikatos kontekste. Vaikų ir paauglių psichikos sveikatos rizikos ir apsauginiai veiksniai. Toksinis stresas, veikimo mechanizmas ir jo prevencija. Vaikų psichikos sveikatos stiprinimo, rizikos veiksnių ir psichopatologijos prevencijos principai bei būdai.

Smurtas kaip visuomenės psichikos sveikatos problema. Prievartos kilmės mechanizmai. Prievartos rūšys. Smurto epidemiologija. Prievartos pasekmės individo ir visuomenės psichikos sveikatai (trumpalaikės ir ilgalaikės). Mitai apie prievartą. Prievartos kaip visuomenės psichikos sveikatos problemos prevencijos principai ir metodai.

Savižudybė kaip visuomenės psichikos sveikatos problema. Savižudybių rizikos veiksniai, epidemiologija, prevencijos principai ir modeliai. Populiacinis požiūris į savižudybių prevenciją. Savižalos fenomenas, priežastys pasekmės, epidemiologija ir prevencija. Savižudybių prevencijos veiksmingumo vertinimas. Priklausomybės kaip visuomenės psichikos sveikatos ir savižudybių problema.

SVARBIAUSIA REKOMENDUOJAMA LITERATŪRA

1. W.W.Eaton, M.D.Fallin. Public Mental Health. Oxford University Press, 2019.
2. V. Patel, H.Minas, A.Cohen, M.J.Prince. Global Mental Health. Oxford University Press, 2014.
3. A life course approach to mental disorders. Ed. K.C.Koenen, S.Rudenshtine, E.Susserm, S.Galea. Oxford University Press, 2014.
4. Jean S.Brown, Alyson M. Learmonth, Catherine J. Mackereth. Promoting Public Mental Health and Wellbeing. Jessica Kingsley Publishers, 2015.
5. Knapp M., McDavid D., Mossialos E., Thornicroft G. Mental health policy and practice across Europe. McGraw Hill, Open university press, 2007. https://www.euro.who.int/data/assets/pdf_file/0007/96451/E89814.pdf
6. Brimblecombe N. Peter N. Mental Health Services in Europe. Provision and practice, 2012.
7. G. Thornicroft. Shunned.Discrimination against people with mental illness. Oxford university press, 2007.
8. Eds. Major B., Dovidiom Link BG. The Oxford Handbook of Stigma, discrimination and health. Oxford university press, 2018.

9. Lindert J, Levav I. Violence and mental health. Springer, 2015.
10. Eds. Weist MD, Lever NA, Bradshaw CP, Owens JS. Handbook of school mental health. Springer, 2014.
11. PSO (2001). Pasaulinis psichikos sveikatos pranešimas: nėra sveikatos be psichikos sveikatos.
12. WHO (2014). Preventing suicide. Prieiga per internetą: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241564779>
13. PSO (2012). Veiksmai visuomenės sveikatos srityje vykdant savižudybių Prevenciją. Bendrosios gairės. Prieiga per internetą: <https://vpsc.lrv.lt/uploads/vpsc/documents/files/SPB/prevencija%20viuomen%C4%97ss%20sveikatos%20sirtyje.pdf>
14. WHO Mental health atlas (2020). Prieiga per internetą: <https://vpsc.lrv.lt/uploads/vpsc/documents/files/SPB/prevencija%20viuomen%C4%97ss%20sveikatos%20sirtyje.pdf>

KONSULTUOJANTYS DĖSTYTOJAI

1. Dalyką koordinuojantis dėstytojas: Marija Jakubauskienė (doc. dr.).
2. Dainius Pūras (prof. dr.).
3. Jelena Stanislavovienė (dr.).

PATVIRTINTA:

Vilniaus universiteto Medicinos ir sveikatos mokslų Doktorantūros mokyklos Tarybos posėdyje: 2022 m. rugsėjo 29 d.

Tarybos pirmininkė: prof. Janina Tutkuvienė